

SXEDIO.15

21.3.1966: Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΤΙΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΡΙΒΑ ΝΑ ΘΕΣΕΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΠΟΛΥΤΟ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ, ΕΝΩ ΔΕΝ ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ ΓΙΩΡΚΑΤΖΗ

Ενώ ο Στρατηγός Γρίβα συνωμοτούσε εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ο κύπριος πρόεδρος, άρχισε να λαμβάνει μέτρα προστασίας καλού, κακού, ώστε να ματαιώσει τα τυχόν σχέδια θα επιδίωκε να εφαρμόσει ο πρώην αρχηγός της ΕΟΚΑ.

Ο Κύπριος δημοσιογράφος Πέτρος Πετρίδης, έγραψε στην Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου (Περίοδος **1960-73** σελ. **172**):

" Αν πράγματι δεν ήθελε τα σχέδια του Στρατηγού Γρίβα ο Μακαριώτατος, τουλάχιστον δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είχε βάσιμες υποψίες και ενδείξεις. Και γι' αυτό άρχισε να λαμβάνει τα μέτρα του για απότρωπή τους.

Ενώ ο υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου Σπύρος Κυπριανού βρισκόταν στην Αθήνα όπου επέδωσε την επιστολή του Μακαρίου προς τον πρωθυπουργό της χώρας Στέφανο Στεφανόπουλο (με την οποία τον προειδοποιούσε για τον κίνδυνο ο Γεώργιος Γρίβας να δημιουργήσει συνθήκες εμφυλίου πολέμου στην Κύπρο, ο Πρόεδρος Μακάριος κάλεσε στο Προεδρικό Μέγαρο τον Στρατηγό Γρίβα. Η συνομιλία τους πρέπει να ήταν δραματική και η σύγκρουση έντονη. Χαρακτηριστικό είναι ότι κράτησε τέσσερις ώρες- από τις επτά μέχρι τις έντεκα τη νύκτα.

Η συνάντηση έγινε στις **17** Φεβρουαρίου **1966**. Η πρώτη αντίδραση του Στρατηγού Γρίβα ήταν να διειρωθηεί γιατί ο Πρόεδρος Μακάριος δεν τον κάλεσε αμέσως μόλις πήρε το κείμενο της επιστολής του προς τον Ιωάννη Σωσσίδη για να εξηγηθούν.

Δεν είναι ακριβώς γνωστό πότε η επιστολή διαβιβάστηκε από την Αθήνα στον Μακαριώτατο ή από ποιον. Σχετικά με το ποιος τη διαβίβασε ο Μακαριώτατος τήρησε απόλυτη σιγή για να μη προδώσει

την πηγή του. Στενοί συνεργάτες του όμως υποστηρίζουν ότι τους είπε πως την επιστολή διαβίβασε κάποιος υπάλληλος στο γραφείο του πρωθυπουργού Στεφανόπουλου. Ο στρατηγός πίστευε ότι ο "δράστης" ήταν ο υπουργός Εξωτερικών Ηλίας Τσιριμώκος και αυτό έλεγε σε επιστολή του προς τον Μακαριώτατο.

Και στην περίπτωση αυτή έβαλε το χέρι της η τύχη. Ήταν μια περίπτωση που "ο θεός αγαπά τον κλέφτη, αλλά αγαπά και τον νοικοκύρη".

Η επιστολή έφθασε στον Σωσσίδη για να δοθεί στον Στεφανόπουλο. Αντί όμως να μπει στην ειδική θέση που έμπαιναν τα έγγραφα που προορίζονταν για τον πρωθυπουργό, μπήκε κατά λάθος σε άλλη θέση. Ετσι έφθασε στα χέρια κάποιου υπαλλήλου που τη διάβασε έκπληκτος, κατάλαβε την σημασία της και φρόντισε να διαβιβασθεί στον πρόεδρο Μακάριο.

Χρονικά θα πρέπει η επιστολή να περιήλθε στα χέρια του Αρχιεπισκόπου περί το τέλος Φεβρουαρίου ή αρχές Μαρτίου. Γιατί τότε έθεσε επιτακτικά το θέμα της εκκαθάρισεως της εκκρεμότητας στην ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων στην Κύπρο.

Πάντως ο Στρατηγός έδινε στον Πρόεδρο Μακάριο διαβεβαιώσεις ότι ερμηνεία της επιστολής του και ιδιαίτερα των σημείων που ανέφεραν ότι "... και ό,τι αποφασίσετε εδώ είναι εξησφαλισμένον" δεν ήταν εκείνη που της έδωσε ο Μακαριώτατος. Οτι, δηλαδή δεν εννοούσε ο Στρατηγός οποιαδήποτε συνωμοσία, αλλά διευθέτηση του στρατιωτικού θέματος κατά τον τρόπο που ο ίδιος έβλεπε καλύτερο, δηλαδή καμμιά υποταγή του στο Κυπριακό Υπουργείο Αμύνης και αντιμετώπιση της ανθελληνικής εκστρατείας που πίστευε ότι διεξαγόταν οργανωμένα από την Κυβέρνηση.

Εκτός από τις εξηγήσεις αυτές, ο Στρατηγός Γρίβας έκρινε σκόπιμο να δώσει και γραπτή απάντηση στις **18** Φεβρουαρίου **1966**. Η επιστολή του ήταν ένα κατηγορητήριο για την Κυβέρνηση:

Μακαριώτατε,

Χθες με εκαλέσατε εις το Προεδρικόν Μέγαρον,

όπου έλαβα γνώσιν επιστολή σας 16ης τρέχοντος προς τον κ. Πρόεδρον της Ελληνικής Κυβερνήσεως μετ' αντιγράφου επιστολής μου 25.11.1966 προς τον ιδιαίτερον του κ. Πρωθυπουργού κ. Σωσσίδην.

Επαναλαμβάνω εν συντομία όσα και προφορικός διετύπωσα προς Υμάς:

Δεν βλέπω τι εν τη επιστολή μου, το οποίον έπρεπε να Σας ανησυχήση τόσο. Σας εξήγησα δε τι εννόουν και εις τα σημεία εκείνα της επιστολής μου, τα οποία Υμείς, εθεωρούσατε υπόπτου εννοίας.

Μου διετυπώσατε είτα ότι πολλά σημεία της επιστολής μου θίγουν Υμάς προσωπικός, αφήνησα με ειλικρίνειαν και παρρησίαν ότι διά της επιστολής μου εζήτησα την επέμβασιν του κ. Προέδρου της ελληνικής Κυβερνήσεως ίνα κατά την μετάβασιν σας εις Αθήνας λυθούν άπαντα τα εκκρεμούντα στρατιωτικά ζητήματα, διότι εθεώρουν Υμάς υπεύθυνον δι' όσα συμβαίνουν ενταύθα εις βάρος του στρατεύματος και εμού προσωπικός, ανέφερα δε συγκεκριμένα τινά τούτων, τα ακόλουθα:

Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής κ. Γλαύκος Κληρίδης εξεστόμισεν από του βήματος της Βουλής βαθυτάτας ύβρεις εναντίον του Σώματος των Ελλήνων αξιωματικών μολονότι δε Σας διεμήνυσα μέσω του Πρέσβεως κ. Αλεξανδράκη ότι έπρεπε να λάβετε θέσιν επί των δηλώσεων εκείνων, εν τούτοις ουδέν επράξατε αφήσαντες, επί μήνας τον κυβερνητικόν και κομμουνιστικόν τύπον να οργιάζη εναντίον των Ελλήνων αξιωματικών.

Ο αυτός τύπος εξυβρίζει χυδαιότατα την Ελλάδα μέχρι του σημείου τελευταίως μία εφημερίς να ομιλή περί "ζυγού Ελληνικού", τον οποίον δεν δέχεται ο "Κυπριακός τράχηλος" και καλά κάμνομεν οι εδώ εξ Ελλάδος Έλληνες να αδειάσωμεν την γωνιά. Και εις την περίπτωσιν αυτήν όχι μόνον η Κυπριακή Κυβέρνησις, αλλά ούτε και Υμείς επενέβητε διά να σταματήση το υβρεολόγιον και ο διασυρμός της Ελληνικής κυβερνήσεως, πράγμα που είχεν αντικτύπους εις τα εδώ ελληνικά και κυπριακά στρατεύματα.

Επεζητήσατε να θέσετε χείρα επί των Ελλήνων αξιωματικών και να τους διοικήτε ουσιαστικώς ενώ δεν εδικαιούσθο ούτε ήτο δυνατόν βάσει της κειμένης ελληνικής Νομοθεσίας, τούτο με ενέβαλεν εις σκέψεις ως προς τους πραγματικούς σκοπούς σας.

Ο υπουργός Υμών επί της Αμύνης επεζήτησε να απομακρύνη εντεύθεν αξιωματικούς, οίτινες εξετέλουν ευόρκως το καθήκον των, κατατηγορήσας μάλιστα τινάς τούτων, εις το Υπουργείον Εθνικής Αμύνης της Ελλάδος, ακολουθήσας αντικανονικήν οδόν και εν πλήρει αγνοία μου.

Απέστειλα προς Υμάς και τον Υπουργόν Εσωτερικών και Αμύνης ανά εν αντίτυπον απορρήτων οδηγιών μας προς τας διοικήσεις της Εθνικής Φρουράς διά την προπαρασκευαστικήν μελέτην προς συγκρότησιν των ΤΕΑ, εν τούτοις αι οδηγίαι αύται περιήλθον εις γνώσιν του τύπου ασφαλώς εκ μέρους του γραφείου Υμών ή του Υπουργού Σας Αμύνης και είδον το φως της δημοσιότητος τελείως διαστρεβλωμένοι και με κατηγορητήριον εναντίον της Ηγεσίας του Στρατού ότι αύτη θέλει να οργανώση ειδικάς ομάδας δι' επιλογής προσώπων αντιμακαριακών κλπ.

Και γνωρίζετε ότι τα δημοσιευόμενα υπό του τύπου επί σειράν εβδομάδων, άτινα ανεδημοσιεύθησαν και εις τον αθηναϊκόν τύπον και ενέβαλον εις ανησυχίαν και τον ελληνικόν λαόν, ήσαν ψευδή ως και Σεις ο ίδιος μου ωμολογήσατε, εν τούτοις αφήσατε τον τύπον να συκοφαντή εμέ προσωπικώς και τας διοικήσεις του Στρατού. Ούτε ο Γενικός Εισαγγελεύς ούτε Υμείς διετάξατε δίωξιν των εφημερίδων τούτων, αι οποίαι καταστάσαι ασύδοτοι, εφ' όσον ουδέν μέτρον λαμβάνεται εναντίον των παραβιαζόντων τον νόμον, γίνονται καθημερινώς αναιδέστατοι.

Τελευταίως εφημερίς, ανέγραψε πληροφορίας απορρήτους περί της δυνάμεως του στρατού, εκλονίσθη δε εναντίον της η στρατιωτική αρχή, αλλ' η μήνυσις παρεπέμφθη, ως αντιλαμβάνομαι μαζί με άλλας εις τας Ελληνικάς καλένδας.

Ο προσκείμενος προς Υμάς τύπος διέδιδεν ανησηχητικές ειδήσεις σχετικώς με την αφαίρεσιν οπλισμού από ιδίας υπό της Στρατιωτικής αρχής και ότι η αφαίρεσις αύτη εγένετο σκοπίμως και άνευ εγκρίσεως Υμών και εν τούτοις δεν επενέβητε να διαψεύσετε παρά κατόπιν εντόνου επεμβάσεως εμού προς τον Υπουργόν Αμύνης.

Ο επί της Αμύνης Υπουργός σας προσεπάθησε με πάντα τρόπον να διαβρώση το στράτευμα. Κατηγόρησε αξιωματικούς, ως ρίπτοντας τας βόμβας και μάλιστα ότι αξιωματικοί ενήργησαν την δολιοφθοράν εις τας βενζιναποθήκας ΣΙΕΛΛ Λάρνακος (ενώ τώρα εγνώσθησαν ποίοι ήσαν οι δράσται) εξητάσθησαν επί της υποθέσεως αυτής αξιωματικοί μάλλον ως κατηγορούμενοι παρά ως μάρτυρες κλπ., γεγονότα άτινα σας κατήγγειλα και προφορικώς και όμως εναντίον του Υπουργού τούτου ουδέν μέτρον ελήφθη και αφέθη να συνεχίση το διαβρωτικόν έργον του εν τω στρατώ, να δίδη οδηγίας να παρακολουθούνται αξιωματικοί, να απειλήται η ζωή των υπό αστυνομικών (υπόθεσις υπολοχαγού Σταύρου καταγγεληθείσα Υμίν).

Εναντίον του Υπουργού τούτου υπάρχει σωρεία κατηγοριών, θεωρείται δε ούτος υπό μερίδος της κοινής γνώμης ως ηθικός αυτουργός φόνων αγωνιστών της ΕΟΚΑ. Το τοιούτον επέβαλλεν εις Υμάς νσ διατάξετε εξέτασιν και ουχί να έχετε συνεργάτην σας άτομον με μίαν βαρυτάτην κατηγορίαν.

Εχω εις χείρας μου επιστολήν **25.2.1966** της μητρός του Παντελίδη προς Υμάς, ήτις εκκοινοποιήθη και εις εμέ, διά την δολοφονίαν του υιού της, η οποία λέγει πολλά και εις την οποίαν αναφέρει ότι Σας εγνώρισεν από μακρού προφορικώς ονομαστί πρόσωπα ανήκοντα εις την αστυνομίαν και αναμειγμένα εις την δολοφονίαν του υιού της. Και ερωτώ: Ποία ενέργειαι εγένοντο διά την ανακάλυψιν των εγκληματιών και των ηθικών αυτουργών των εγκλημάτων τούτων;

Αι ομάδες Λυσσαρίδη υφίστανται, οργανώνονται και εξοπλίζονται ενίοτε και υπό τα όμματα της αστυνομίας, ο δε αρχηγός των επαίρεται ότι αι

μονάδες του είναι "αμυντικός θώραξ του Αρχιεπισκόπου".

Παράνομοι οργανώσεις, συγκροτούνται υπό το κάλυμμα των ομάδων Παθητικής Αμύνης, υπό οργανώσεων προσκειμένων προς την Κυβέρνησιν και δη τον Υπουργόν Εσωτερικών και Αμύνης.

Αυτά είχα πρόχειρα και Σας ανέφερα κατά την χθεσινήν μας συνάντησιν και σας ετόνισα ότι θα είμαι υποχρεωμένος να δώσω εις τη δημοσιότητα, όταν επιστή η στιγμή βάσει του φακέλου που έχω σχηματίσει, όλα τα γεγονότα εκείνα, τα οποία είχαν υπ' όψιν όταν συνέτασσα την επιστολή μου και διά τα οποία, ως Σας ετόνισα, θεωρώ Υμάς υπεύθυνον διότι ουδέποτε ελάβατε θέσιν διά να διαφυλαχθή το κύρος του στρατού και της Ηγεσίας του, αλλά μας αφήσατε εκτεθειμένον εις την διάκρισιν του φίλα προς Υμάς προσκειμένου τύπου.

Σας εξέφρασα επίσης την απορίαν διατί δεν με εκαλέσατε μόλις περιήλθεν εις Υμάς η επιστολή μου, ήτις κάμνετε μνεϊάν αλλά μόλις χθες διά να μου κοινοποιήσετε την απάντησιν Σας προς τον Πρόεδρον της ελληνικής Κυβερνήσεως εις σχετικήν επιστολήν του περί των αρμοδιοτήτων μου.

Τέλος δεν ανήκει μόνον εις εμέ να σχολιάσω τον τρόπον δι' ου εγένεσθo κάτοχος της επιστολής μου, αλλά τούτο ανήκει εις τον ίδιον τον Πρόεδρον της ελληνικής Κυβερνήσεως, εκ του γραφείου του οποίου αφηρέθη αύτη. Εμάς ενδιαφέρει κυρίως ο τρόπος με τον οποίον την εχρησιμοποίησατε διά να βάλετε εναντίον μου.

Διά τούτο, όταν περί το πέρας της χθεσινής μας συνομιλίας, ηρωτήθη υπ' Υμών εάν ήθελα να συζητήσω τον τρόπον της περαιτέρω συνεργασίας μας και εάν αύτη ήτο δυνατόν να συνεχισθή, απήντησα ότι η επιστολή Σας εκείνη προς τον κ. Πρόεδρον της ελληνικής Κυβερνήσεως, ήτο λίαν προσβλητική δι' εμέ, ευρισκόμενος δε υπό το κράτος δικαίας αγανακτήσεως δεν θα ήθελα να σας δώσω απάντησιν αμέσως.

Ηδη απαντώ ότι αι συνθήκαι αι δημιουργηθείσαι

εκ της επιτροπής σας εκείνης η όλη στάσις σας έναντι των συκοφαντιών εναντίον του στρατού και της ηγεσίας του, υπό του φιλικού σας τύπου, η υφ' υμών ανοχή των παρανόμων ενεργειών του Υπουργού Εσωτερικών και Αμύνης, ελαχίστας ελπίδας αφήνουν ότι θα ήτο δυνατή η συνεργασία, πολλώ δε μάλλον εφ' όσον παραμένει εις την θέσιν του ο Υπουργός Αμύνης, πρόσωπον ακατάλληλον διά την θέσιν ταύτην.

Εις την ελληνικήν Κυβέρνησιν ήτις και με έταξεν εις την θέσιν ην κατέχω κατόπιν και υμετέρας συγκαταθέσεως, εναπόκειται να αποφασίση επί της επιστολής σας.

Μετ' εξαίρετου τιμής

Στρατηγός Γ.ΓΡΙΒΑΣ-ΔΙΓΕΝΗΣ

Η αναφορά του Στρατηγού στα ΤΕΑ αφορούσε εσήγηση του για την δημιουργία Ταγμάτων Εθνικής Αμύνης κατά το Ελληνικό πρότυπο, δηλαδή πολιτών που θα είχαν εκπαιδευθεί στην χρήση των όπλων και θα διατηρούσαν τον προσωπικό οπλισμό τους νόμιμα, για την αντιμετώπιση των τούρκων.

Ο Στρατηγός, όταν ξέσπασε και αυτό το θέμα ταυτόχρονα με την κρίση του στρατιωτικού, εξήγησε ότι σκοπός ήταν να ανακουφισθεί η Εθνική Φρουρά από το βάρος της αντιμετώπισεως μεμονωμένων τοπικών επεισοδίων που θα ήταν σε θέση να χειρισθούν τα ΤΕΑ. Επρόκειτο, είπε, για απλή εισήγηση προς την Κυβέρνηση για μελέτη, για την οποία δεν είχε ληφθεί καμιά απόφαση, εξέφρασε μάλιστα έκπληξη γιατί είχε διαρρεύσει η πληροφορία, και μάλιστα διαστρεβλωμένη, και κατηγορούσε τον Πρόεδρο Μακάριο και τον Υπουργό Εσωτερικών και Αμύνης ότι σκόπιμα διοχέτευσαν την πληροφορία.

Ο Μακαριώτατος δυσπιστούσε και αντέδρασε στην εισήγηση. Οι μυστικές πληροφορίες του Υπουργείου Εσωτερικών, που δρούσαν και μέσα στην Εθνική Φρουρά, ανεφερόταν ότι είχαν ήδη αρχίσει να σχηματίζονται πυρήνες των ΤΕΑ.

Η Κυβέρνηση ανησυχούσε μήπως τα ΤΕΑ θα ήταν

στην πραγματικότητα ένας "Δούρειος Ιππος" του Στρατηγού που θα στρεφόταν εναντίον της. Οι πληροφορίες που είχε ήταν ότι η επιλογή των μελών τους θα γινόταν μεταξύ των υποστηρικτών του Στρατηγού Γρίβα που σε δεδομένη στιγμή θα έθεταν την κατάσταση υπό τον έλεγχο τους σε κάθε σημείο της Κύπρου.

Αν πράγματι αποφασιζόταν να γίνει κίνημα η ύπαρξη των TEA στα διάφορα χωριά με στελέχωση από γριβικούς θα το επέβαλλε σε λίγες ώρες, με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο πριν να μπορέσει κανείς να κινηθεί.

Αλλά και ανεξάρτητα από την ύπαρξη συνωμοσίας ή όχι, η οργάνωση των τμημάτων αυτών, μετά τη εμπειρία από την ανεξέλεγκτη δράση πολιτών, στα πρώτα στάδια των διακοινοτικών συγκρούσεων θα εδημιουργούσε για την Κυβέρνηση μια πρόσθετη πηγή ανωμαλίας. Ετσι προτίμησε να σχηματίσει ειδικά σώματα της Αστυνομίας, που θα ήταν υπό τον άμεσο έλεγχο της Κυβέρνησης.

Ο Πρόεδρος Μακάριος δεν απάντησε στον Στρατηγό. Την απάντηση έδωσε ο Υπουργός Εσωτερικών Πολύκαρπος Γιωρκάτζης στις 26 Μαρτίου και μάλιστα σε πολύ έντονο τόνο. Αναφερόταν βασικά στις κατηγορίες εναντίον του που περιείχε η επιστολή του Στρατηγού και κατέληγε με την παρατήρηση ότι ο Στρατηγός δεν είχε το δικαίωμα να ταυτίζει τον εαυτό του με τις ελληνικές δυνάμεις στην Κύπρο. Οι σχέσεις του Υπουργού με τον Στρατηγό έφθασαν στο απροχώρητο και ο τελευταίος ζητούσε πια επίμονα τη αποπομπή του πρώτου.

Αμέσως μετά την λήψη της επιστολής του Προέδρου Μακαρίου στην Αθήνα, η ελληνική Κυβέρνηση κάλεσε τον στρατηγό Γρίβα για συνεννόηση και ιδιαίτερα για να συζητήσει το αίτημα της Κυπριακής Κυβέρνησης για αντικατάσταση του Στρατηγού Πρόκου, με τον πρώην αρχηγό του ΓΕΣ Στρατηγό Γεννηματά.

Το αίτημα αυτό διαβιβάστηκε για να εξαρθρωθεί οποιοδήποτε συνωμοτικό σχέδιο από την κορυφή.

Ο στρατηγός όμως αρνήθηκε να πάει στην Αθήνα

πριν πάρει απάντηση σε ωρισμένα ερωτήματα που υπέβαλλε και που αφορούσαν τη θέση του σαν αρχηγού των ενόπλων δυνάμεων στην Κύπρο. Βασικά ήθελα να μάθει αν θα του αφαιρούσαν την υπάτη αρμοδιότητα πάνω στις ένοπλες δυνάμεις και αν θα δέχονταν τις εισηγήσεις του Προέδρου Μακαρίου για υπαγωγή του στον Γιωρκάτζη.

Ο στρατηγός Γρίβας ήρθε σε ρήξη και με μέλη της Ελληνικής Κυβερνήσεως, ιδιαίτερα με τον Υπουργό Εξωτερικών Ηλία Τσιριμώκο. Με αφορμή μια έκκληση του Τσιριμώκου ν' αναλογιστεί τις ευθύνες του και την παρατήρηση ότι η ενότητα μεταξύ των Ελλήνων και των κυπρίων ήταν απαραίτητη για να μη χαντακωθεί το θέμα της Κύπρου, ο στρατηγός Γρίβας του εστειλε ένα μήνυμα στο οποίο τον κατηγορούσε ότι είχε συνταχθεί με τις θέσεις της κυπριακής Κυβερνήσεως και ότι είχε δεχθεί τις εισηγήσεις για να υπαχθεί η Κυπριακή Εθνοφρουρά στο Κυπριακό Υπουργείο Αμύνης.

Ζητούσε ακόμα ο Στρατηγός να διώξει η ελληνική Κυβέρνηση από την Ελλάδα τον Υπουργό Εξωτερικών Σπύρο Κυπριανού, που είχε πάρει την επιστολή στον Στεφανόπουλο και διαβιβάσει προτάσεις για την Εθνική Φρουρά, γιατί είχε κάμει χρήση της επιστολής του που βρέθηκε "παράνομα" στα χέρια του. Η αξίωση του Στρατηγού ισοδυναμούσε με εισήγηση για διακοπή των σχέσεων Ελλάδος και Κύπρου- γιατί αυτό θα σήμαινε αποπομπή του Υπουργού Εξωτερικών της Κύπρου από την Ελλάδα.

Ο Τσιριμώκος απάντησε στον Στρατηγό ότι:

"Εάν είναι κακόν ότι μία ιδιωτική επιστολή σας ευρέθη εις χείρας της κυπριακής Κυβερνήσεως, απορώ πως δεν έχετε συναίσθησιν του γεγονότος ότι το μεγαλύτερον κακόν ήτο ότι εγράφη η επιστολή αυτή και ότι επίσης η όλη σημερινή κρίσις προήλθε εκ του γεγονότος ότι η επιστολή αυτή εξηγεί την κρίσιν εμπιστοσύνης εξ ης προέρχονται πάντα τα άλλα".

Η απάντηση του Τσιριμώκου κατέληγε με την προειδοποίηση ότι:

"Σας δηλώνω ότι τυχόν απάντησις σας εις το παρόν μήνυμα θα σας επιστραφή, άνευ αναγνώσεως,

επειδή από της στιγμής ταύτης θεωρώ ότι ο τόνος τον οποίον μεταχειρίζεσθε ομιλούντες δι' εαυτόν και δη προς ένα μέλος της Κυβερνήσεως είναι τελείως απαράδεκτος αν μη επικίνδυνος".

Δεν παρέλειψε ο Τσιριμώκος να επαναλάβει, για πολλοστή φορά ότι η νόμιμη Κυβέρνηση της Κύπρου ήταν εκείνη του Προέδρου Μακαρίου και συνεπώς η Εθνική Φρουρά, σαν κυπριακή δύναμη, υπαγόταν σ' αυτήν και όχι στην ελληνική, ανεξάρτητα από την νομική θέση των Ελλήνων αξιωματικών.

Η άρνηση του Στρατηγού Γρίβα να μεταβεί στην Αθήνα δημιούργησε μια χωρίς προηγούμενο κατάσταση. Ο Τσιριμώκος έγραψε στην εφημερίδα του, την εβδομαδιαία ΜΑΧΗ των Αθηνών:

"Πως είναι δυνατόν να φαντασθεί κανείς ότι ο Στρατηγός Γρίβας, ο οποίος αναμφιβητήτως έχει μεγάλους τίτλους εις τον Κυπριακόν αγώνα, δύναται να ευρίσκεται εις Κύπρον ως ανεξάρτητος και αδέσποτος κοντοτιέρος, μη υπαγόμενος παρά εις διαταγάς τας οποίας ο ίδιος εγκρίνει;"

Η Ελληνική Κυβέρνηση υπέκυψε στην άρνηση του Στρατηγού με το πρόσχημα ότι θα έπρεπε να βρίσκεται στην Κύπρο για τους γιορτασμούς της 25ης Μαρτίου και της 1ης Απριλίου και δεν επέμεινε στην πρόσκληση της.

Τελικά ο Στρατηγός πήγε στην Αθήνα στις 2 Απριλίου, Οι αμφιβολίες που άφηνε ο ίδιος στην επιστολή του προς τον Πρόεδρο Μακάριο, αν θα ήταν δυνατή η συνεργασία τους στο μέλλον -με την παρατήρηση ελάχιστες ελπίδες άφηνε για τέτοια συνεργασία ή διατήρηση του υπουργού Εσωτερικών και Αμύνης στη θέση του- ωδήγησαν στην σκέψη ότι εφ' όσο ο Πρόεδρος Μακάριος είχε ήδη απορρίψει την αξίωση του για απομάκρυνση του Γιωρκάτζη και αυτή δεν εξαρτάτο από την Ελληνική Κυβέρνηση, δεν θα ξαναγύριζε ο ίδιος στη Κύπρο.

Όμως όταν έφθασε στην Αθήνα είπε δεν υπήρχε θέμα να μη επιστρέψει στην Κύπρο. Στις συνομιλίες του με την ελληνική Κυβέρνηση επανέλαβε την αξίωση

να ζητηθεί από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο η απομάκρυνση του Γιωρκάτζη.

Ενώ αρχικά εφάνη ότι θα υπήρχε κάποια φόρμουλα συμβιβασμού, η παρουσία του Στρατηγού στην Αθήνα ανέτρεψε τα πάντα. Έτσι επιβλήθηκαν οι απόψεις του που έγιναν δεκτές από τον Στεφανόπουλο, διαφωνώντας ριζικά ο Τσιριμώκος υπέβαλε την παραίτηση του.

Η συνέχιση της εκκρεμότητας δημιουργούσε κατάσταση ανυπόφορη. Σε μια προσπάθεια διευθετήσεως του θέματος, η ελληνική Κυβέρνηση έστειλε στην Κύπρο τον αρχηγό του ΓΕΕΘΑ αντιστράτηγο Τσολάκα, το πρόβλημα όμως δεν ήταν στρατιωτικό, γι' αυτό και ο Αντιστράτηγος Τσολάκας έφυγε με τη διαπίστωση που εξεμυστηρεύθη πριν από την αναχώρηση του ότι "το θέμα δεν είναι καθαρά στρατιωτικό, αλλά πολιτικό...εγώ είμαι στρατιωτικός και το ζήτημα ξεφεύγει από την αρμοδιότητά μου".

Η αντίδραση της Κυπριακής Κυβερνήσεως στο σχέδιο των Αθηνών στηριζόταν σε τέσσερα "δεν":

1. Δεν δεχόταν διοικητικό έλεγχο της ΑΣΔΑΚ (Ανωτάτης Στρατιωτικής Διοικήσεως Αμύνης Κύπρου, της οποίας Αρχηγός ήταν ο Στρατηγός Γρίβας) πάνω στην Εθνική Φρουρά, αλλά μόνο υπηρεσιακές αρμοδιότητες.

2. Δεν δεχόταν την εισήγηση του Στρατηγού Τσολάκα να προστεθεί ο όρος ελέγχου της Ε. Φρουράς από την ΑΣΔΑΚ " βάσει διαταγών του ΓΕΣ".

3. Δεν δεχόταν ν' αναγνωρισθούν στον Στρατηγό Γρίβα αρμοδιότητες αρχηγού Στρατιάς.

4. Δεν αναγνώριζε στον Στρατηγό Γρίβα πειθαρχικές εξουσίες πάνω στην Εθνική Φρουρά.

Η Κυβέρνηση είχε διατυπώσει νωρίτερα θετικά τις προτάσεις της με έγγραφο του Προέδρου Μακαρίου προς τον πρωθυπουργό Στεφανόπουλο λίγες μέρες μετά την απαιτητική επιστολή του στην έκκληση του να εξακολουθήσει να περιβάλλει τον Στρατηγό Γρίβα με εμπιστοσύνη.

Οι θέσεις της, με ημερομηνία **21.3.1966** συνοψίζονταν σε τέσσερα σημεία:

"1. Ο Διοικητής της Εθνικής Φρουράς διορίζεται υπό του Υπουργικού Συμβουλίου. (Το Υπουργικόν Συμβούλιον δύναται να προσλάβη και επί συμβολαίω πρόσωπον μη πολίτην της Δημοκρατίας ως διοικητήν της δυνάμεως ή αξιωματικόν αυτής).

2. Ο Διοικητής κέκτηται πάσας τας εκ του Νόμου εξουσίας και ειδικώς την γενικήν διοίκησιν και επίβλεψιν της δυνάμεως ων υπεύθυνος έναντι του Υπουργού διά την οργάνωσιν, επάνδρωσιν και ετοιμότητα, πειθαρχίαν και τάξιν εν τη Εθνική Φρουρά και προΐσταται του επιτελείου αυτής.

3. Τη αιτήσει της Κυπριακής Κυβερνήσεως τιθέμενοι εις την διάθεσιν αυτής Έλληνες αξιωματικοί διά στελέχωσιν της Εθνικής Φρουράς τοποθετούνται υπό του διοικητού αναλόγως των αναγκών αυτής. Οσον αφορά εις την νομικήν αυτών θέσιν ούτε εξακολουθούσι να είναι μέλη του ελληνικού Στρατού και να υπάγονται εις τους Ελληνικούς πειθαρχικούς κανονισμούς.

Οσον αφορά όμως εις τα διοικητικά αυτών καθήκοντα, ταύτα καθορίζονται υπό του διοικητού εις τον οποίον και υπάγονται διά τους σκοπούς τούτους.

4. Ο χρόνος υπηρεσίας εν τη Εθνική Φρουρά των Ελλήνων αξιωματικών καθορίζεται υπό της ελληνικής Κυβερνήσεως δικαιούται όμως η Κυπριακή Κυβέρνησις να τερματίση εάν δι' οιονδήποτε λόγον κρίνη τούτο σκόπιμον, την υπηρεσίαν και την τοποθέτησιν οιοιδήποτε αξιωματικού υπηρετούντος εν τη Εθνική Φρουρά, αφού προηγουμένως ειδοποίηση περί τούτου την ελληνικήν Κυβέρνησιν".

Μετά την έξαρση της κρίσης ύστερα από την αποκάλυψη των κειμένων των επιστολών Γρίβα προς Σωσσίδη και Μακαρίου προς Στεφανόπουλο, όπως και της απάντησης του Στρατηγού προς τον Πρόεδρο Μακάριο, το στρατιωτικό θέμα "κοιμήθηκε" για λίγο διάστημα. Σ' αυτό συνέβαλε και η κρίση που δημιουργήθηκε τότε με τους Τούρκους στην Αμμόχωστο και ύστερα στην Τρυπημένη και στο Αρσος.

Τελικά το στρατιωτικό θέμα διευθετήθηκε πάνω στις γενικές γραμμές των προτάσεων του Προέδρου

Μακαρίου. Τα νομοτεχνικά ζητήματα ρυθμίστηκαν με μετάβαση του Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας Κρίτωνα Τορναρίτη στην Αθήνα στις **13** Νοεμβρίου, **1966**.

Αλλά και πάλι ο Στρατηγός Γρίβας έμεινε ουσιαστικά διοικητής των ενόπλων δυνάμεων, παρ' όλο που τυπικά οι στρατιωτικές δυνάμεις υπάγονταν σ' αυτόν μόνο για επιχειρησιακούς σκοπούς. Ο ίδιος απευθυνόταν απ' ευθείας στο ΓΕΣ και όχι στο Υπουργείο Εσωτερικών και Αμύνης της Δημοκρατίας.

Η ρύθμιση που έγινε αφορούσε στην πρακτική εφαρμογή της, μόνο τον διοικητή της Εθνικής Φρουράς, που θα υπαγόταν στο Κυπριακό Υπουργείο όπως και τους Έλληνες αξιωματικούς που εξακολουθούσαν να είναι μέλη του Ελληνικού στρατού και να υπάγονται στους πειθαρχικούς κανονισμούς του, αλλά διοικητικά υπάγονταν στον Διοικητή της Δύναμης που με την σειρά του υπαγόταν στο Κυπριακό Υπουργείο.

Ο Στρατηγός Γρίβας όμως, ως Διοικητής της Ανωτάτης Στρατιωτικής Διοικήσεως της Αμύνης Κύπρου δεν υπαγόταν στη ρύθμιση αυτή. Έτσι, αν και αρχιστράτηγος μόνο για σκοπούς επιχειρήσεων και χωρίς δικαιοδοσία πάνω στους αξιωματικούς, στην ουσία ασκούσε την ανωτάτη διοίκηση του στρατού και επί πλέον απευθύνεται στο ΓΕΣ και στο ΓΕΕΘΑ.

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση η Κυβέρνηση έκαμε ακόμα μια προσπάθεια αντιπερισπασμού για την ίδρυση αυτοδύναμου Κυπριακού Στρατού, που ήταν ένα από τα μέτρα τα οποία ο Πρόεδρος Μακάριος θα έπαιρνε για εξουδετέρωση σχεδόν του στρατηγού Γρίβα.

Έτσι κατέθεσε στη Βουλή δυο τροποποιητικά νομοσχέδια ένα περί κυπριακού στρατού και άλλο περί Εθνικής Φρουράς.

Στα άρθρα του τροποποιητικού νομοσχεδίου για τον Κυπριακό Στρατό περιελήφθη πρόνοια που θα επέτρεπε στον Υπουργό Αμύνης να αποσπάσει στρατιώτες που εκτελούσαν την θητεία τους στην Εθνοφρουρά για υπηρεσία στον Κυπριακό Στρατό, που θα εθεωρείτο σαν εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων στην Εθνική Φρουρά.

Με άλλη πρόνοια ο Υπουργός Αμύνης θα είχε την γενική εποπτεία του Στρατού.

Με την τροποποίηση στον βασικό Νόμο της Εθνικής Φρουράς ο υπουργός Αμύνης θα είχε το δικαίωμα να αποσπά μέλη του Στρατού για υπηρεσία στην Εθνική Φρουρά και από την Εθνική Φρουρά για υπηρεσία στον Στρατό.

Ετσι η Κυβέρνηση θα αποκτούσε στρατό που θα βρισκόταν αποκλειστικά υπό την δικαιοδοσία της, αφού ο υπουργός Αμύνης, σαν ανωτάτη αρχή, θα είχε το δικαίωμα να μεταθέτει Εθνοφρουρούς στον Κυπριακό Στρατό- όπως και αξιωματικούς- ενώ παράλληλα θα μπορούσε να διορίσει και αξιωματικούς του Κυπριακού στρατού στην Εθνική Φρουρά, που φυσικά η αφοσίωση τους δεν θα βρισκόταν σε αμφισβήτηση.

Η προσπάθεια όμως αυτή συνάτησε και πάλι την αντίθεση του Στρατηγού Γρίβα και του ΓΕΕΦ.

Οι τροποποιήσεις αποσύρθηκαν για να συζητηθούν αργότερα, αφού στο μεταξύ η Επιτροπή Εσωτερικών θα είχε την ευκαιρία να ακούσει τις απόψεις του ΓΕΕΦ.

Το ΓΕΕΦ θα μπορούσε να είχε δώσει τις απόψεις του εγκαίρως, αφού τα Νομοσχεδία είχαν δημοσιευθεί ένα μήνα προηγουμένως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, αλλά αντί το ΓΕΕΦ να δώσει αμέσως τις απόψεις του ζήτησε την αναβολή της συζήτησης με τη δικαιολογία ότι ανώτατοι αξιωματικοί απουσίαζαν στην Αθήνα, το πιθανότερο είναι ότι η αναβολή είχε τον σκοπό της, για να εφαρμοσθούν ίσως στο μεταξύ κάποια σχέδια.

Φυσικά οι αξιωματικοί, το ΓΕΕΦ στην Κύπρο και το ΓΕΕΘΑ στην Αθήνα, αντιδρούσαν οπωσδήποτε στην πρόθεση αυτή της Κυβέρνησης να δημιουργήσει αυτοδύναμο σώμα στρατού που θα το είχε αποκλειστικά κάτω από τον έλεγχο της.

Για τον ίδιο λόγο ξεσηκώθηκε θύελλα όταν έφθασαν στην Κύπρο τα τσέχικα όπλα τον Δεκέμβριο του 1966.

